

ואשר את דלייתם מקמל ה"מבט", מציירות את געגועיה של ה"נפש" לכעין מצב עוברי שלידה אין אחריו :

הבט שוב, התרכו, צמצם—/פנימה פניי-
מה, / שחור, הא ? (שם)

ובצורה אחרת—המחשת תנוחתו של העובר, הינצרותו ברחם—בהקבלה לצורת הפרי בהת-
קלפו :

עכשו תוכל בשקט / להסיר את הקליפה. /
נא השלך קורי זהב... / וקליפתך קרעים, /
פלגי זהב דלים / מעירומך המרובב. / אל
המצרף תבוא, / השפל הראש, כך. (עמ' 11/12)

ממשלי שלמה נלקח המשפט "לך אל נמלה
עצל" ולבש משמעות אינטימית: אגירת
המזון השקדנית של הנמלה הופכת אליגוריה
של אי-מעורבות בעולם החיצון ובזמן, של
הסתגרות פנימית כיוצר "שירה":

נמלה שלי, נמלה שלי. / לפי הומה לך
נמלה. / מיום שנולדת מתכוננת. / אספת,
בירת, אגרת. / כל היום אליו קרבה...
(ע' 18)

בעולם סגור-מופנם זה חיים זמוות משמ-
שים בערבוביה ב"אי-זמן", כגלגלים במכונה
הפועלת מכוח מסתורי. התופעות נראות מכל
צדדיהן, ומשתלשלות שלא מכוח קשר כלשהו
אלא מעצמן :

מותי בא לי פתע / כאחד האדם ידעתי
כי קרב, / ושבע חייתי, / בתום, בעזו
ובתפארת. / בכחול, בירוק... (ע' 19)
ארץ המוות, ארץ הסוד, ארץ החלום—כולן
מראות לנפש המשורר והשתקפויותיה—
אם תהיי לי אדמה / אהיה לך אני שמיים.
(ע' 29)

האהובה ואהבה משתקפים זה בזה במע-
שה האהבה. המופשט משתקף במחשש—הזמן
מביט אל עצמו באבן :

לעת זיקנה אהיה באפורים, / ופני חברי
אינם, / ומכירי שמות באבן. / כשירפו
לבלי שאת האבנים האלה / אז אבוא
בקהלם / אסגור חומותי דממה. (ע' 30)
הכל עונה לכל במחוז מולדת החלום, בגר-
עין הדברים, באם הדברים. והאם הריהי
"המולדת האישית", ה"עשתורת" של האני :

רוניה ובחילה משמשים בערבוביה בתיאורו :
מדוד מדוד / הם מודדים / אל הדוכן. /
מדוד מדוד / הם מודדים / את חום המיק-
רופונים / מלבים את לבתם, / נושאים
כפי רתת— (ע' 56)

בראיית המלים כאמצעי הוסר לוט ונגלה
"אירוס"—מראת הדברים, סמלם המתחלף :
הוא השתנה / הוא חמק מעונה לעונה. /
הוא הפך את עורו / לפני שהגיע תורו. /
הוא פשט בלא עת, ועל כן / הוא צעיר מדי,
ווקן". (ע' 79)

שבים אנו לכותרת "התנצלות המחבר"—
אירוס, עם שמשמעותו "פנימית" הריהי גם
מתחלפת, מתפרקת, מתנצלת בלא הרף, לכלל
"חדש נצחית". ב"שירי השלג" החותמים את
הקובץ בא השלג כיסוד ה"מכסה" על החס-
רון, כמצייר שלמות מתחדשת :

השלג האוהב הנה / בא וכיסה על הכל /
...רק לאחר שיתפזרו פתיתי השמחה /
...יתחווור לנו מה חסר. (ע' 82).

"אירוס" כ"איש-שלג" נמתג מן התודעה
הפנימית שהיא הוא עצמו, בהותירו אחריו
עקבות, בכעין ספק :

ואנחנו, חיפנו יבש מהלל / עומדים בגינה
מרוצפת שמש / ומחפשים עקבות לבנים.
(ע' 85)

יוסף שריג

ההתחדשות, המקרית וההכרחית כאחת, של
נחיצותה של כתיבה במובן הסתכלות פנימית
או חדירה פנימית, עוברת כחוט-שני בשיר-
ריו של יוסף שריג; ומלאכת השיר הריהי
המלחמה על קיומו של השיר הנולד, כרי-
בונות נבדלת, כגוף שזוון מעצמו בכעין
חילוף-חמרים נצחי שאינו מגדר הטבע :

...הכל שרירי, הכל רשרי / תפוח זהב בעי-
ניך היית / מציץ בעלנה ירוקה שלוהו. /
ריחו עדן וטעמו רווה... (ע' 8)

עגילותו של הפרי כדימוי של התכנסות,
והצטמצמות במשאפים שנביעתם מתוכך,

* יוסף שריג : עשרים שירים; הוצאת הקי-
בוץ המאוחד, 1974; 38 עמ'.

בות. / מבעד לחלון אני שולח אליהן ידיים
בגניבה, ממציא בשורות. / מחליף נוף, כדי
שלא ישעמם להן בדרך לכסוף" (ע' 25).
הכתיבה היוצרת היא "מודוס ויונדי" שבין
אשליה ומרירות, משהו שמציל את הכותב
מחלום האור האבוד ומפאב הקיום הקשה:
"בוא, אומר הקיר. חדר העבודה מכיר במש-
גים וסולת. / חשבון השמש לא עליך לוי-
כור. / חלק מהאור שבא מוצא בתוך חדר
עבודת באר. / חלק מהאור מאחר". (ע')

(13)

באחד משירי "כוכבים בחוץ" כותב נתן
אלתרמן: "הנה העצים במלמול עליהם. /
הנה האוויר הסתחרחר מגבוה / אינני רוצה /
לכתוב אליהם. / רוצה בלבם לנגוע". גם
כאן מעידה השירה על כותבה שהוא נכסף
לגעת בלב הדברים, בלב המעשים והצורות.
אבל כאן מושא של אהבה, תחושות של
ציפייה ונגיעה בחלל הריק מתחברים כדי-
כך לכתובה עד שאין לדעת מה אמיתי ממה:
נוף בממד כפרי. פניך דומים לביתי. לא
השקיעה. / המגע העדין של השמש זה-
אדמה עושה את האופק. / — — בתוך
הלילה הצמיחה המשורגת הזו הופכת לזכ-
רון. / אני מחזיק עפרון. — — / אני
נשאר אחרון. לילה עמוק נסוג. אני רושם
עכשיו: / גם הלילה אני מחכה לאהבה
לשוא.

ההשתוקקות אל מה שמצוי מעבר למציאות
חיינו, אל מה שאינו קיים או אינו אפשרי
על-פי טבעו, נותנת לשירתו של ברתנא טעם
רומנטי מיוחד-במינו שאינו מקובל על רובם
של משוררי הדור הצעיר בארץ. במכוון
נקטתי לשון המצינת תכונה ואינה מציינת
סוג: "טעם רומנטי" ולא "שירה רומנטית",
במובנה הידוע. יש בשירים ערגה ורפואת אך
אין בהם תמימות-שבמחשבה:

צריך להכין את האדמה לקראת כל הרוך.
/ קוראים לאיזה עץ. מלמדים אותו להיות
סוף. / נושמים אתו עד עומק שרשיו.
הוא שוכח צמרתו. / אני שוכח ענף. /
ארצות אחדות מתחברות לרקיע שלו. /
ארצות אחרות הולכות. / כל הלילה אני
והוא לומדים לבכות. (ע' 12)

אמי—המשא הזה כבד / כמעט / וגם
אם אושר אין הוא / קרוב הנני. (ע' 21)
בשירה, מוחשת, קמה לתחייה נוכחותה של
האם, בשירה שהיא חקר. תמונת העץ הנני-
פרת, ש"נופו נאסף אל צילו", מאחדת סוף
ושיבה לראשית, לרחם האם, מאחדת מוות
ותחייה.

ב.צ.

מסעות רדופים

מסע חשוב עושה הקורא שעה שהוא מכוון
את הנפש לפענח סימנים בשירתו של
אורציון ברתנא. יש בה ניגון ומחשבה עמו-
קה ודימוי מפתיע, ואלה מעניקים ייחוד
וענין לקובץ שיריו.

"אנשים מתחברים לשיר, וערשים אותו,
והולכים" (ע' 60). הרגשת-עולם פיוטית היא
מתן גפלא למי שניחן בה, אבל בחשבון
אחרון היא מביאה לנושאייה בדידות שרשית
והכרת-אבדן:

התכלת תלולה מאד. אין להפעיל. אין
לגעת. / העצים שעלו מן האור עומדים
על בהונות. / וכבר היתה האש. ברחוב
הולך הרמץ. / אני הדלקתי בעיני השי-
כורות // — — שלכת בעיניה. אבל המר-
חקים כורעים / ולא ללדת. היום חוצה
את נתיבו / אל החרמש. בשיבלי עולה
האש". (ע' 50)

גם תהליך היצירה עצמו הוא חלק מראיית-
עולם פיוטית, ומשורר הוא מי שכל מגעו
עם העולם יש בהם כוח-ראייה: "כל-כך
הכל שקוף, ואני שם חלונות בידיים" (ע'
45). וירג'יניה וולף כתבה פעם ביומנה:
"האם יש לי הכוח להעביר את המציאות
האמיתית, או אולי אני כותבת מסות על
עצמי?" המשורר מתקיים אפוא בכוח האל-
טרנאטיבות שהוא ממציא. ראייה רב-זוויתית
היא הנותנת לו חיים: "אני כל-כך משקר
בשירים כדי לא למות / — — אני יכול
להיות בכל צומת. החזק שלי נושא רפ-

* אורציון ברתנא: מסעות רדופים (שירים);
הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1975; 60 עמ'.